

THEMAGROEP CULTUURHISTORIE

Het doel van deze mededeling is om de WWS te informeren over de taken van de themagroep Cultuurhistorie, het belang van het thema cultuurhistorie voor de waterschappen en de wijze waarop de themagroep invulling geeft aan haar taken.

Verbinding van cultuurhistorie met waterschapstaken

Cultuurhistorie is een belangrijk element van omgevingsbewust werken door de waterschappen. Met name voor het werken aan het watersysteem en bij dijkversterking, maar ook voor de zuiveringstaak, is cultuurhistorie een belangrijk onderwerp, waar omwonenden, inwoners van het gebied, overheden, waterschappen zelf en belangenorganisaties een groot belang aan hechten.

Cultuurhistorie van de waterschappen wordt ook ingezet in de communicatie naar inwoners in het gebied. Aandacht voor de historische ontwikkeling van het water, de rol van de waterschappen in de opgaven voor het watersysteem maakt het belang van het onderhoud en versterken van waterkeringen en ingrepen in het watersysteem voor klimaatadaptatie inzichtelijk. Kennis delen over het waterschapserfgoed helpt om waterbewustzijn en de kennis over het waterschap te vergroten. Cultuurhistorische waarden of 'erfgoed' kunnen bestaan uit gebouwd onroerend goed, landschappelijke structuren en elementen (zoals kunstwerken, waterkeringen), archeologie, roerende zaken (inventaris, documenten) en immaterieel erfgoed, zoals verhalen, tradities, ambachtelijke vaardigheden en taal.

Cultuurhistorie is ook een inspiratiebron om vorm te geven aan de opgaven voor klimaatadaptatie en energietransitie. Dat is ook het uitgangspunt van de Erfgoeddeal van het Ministerie van OCenW. Enkele waterschappen participeren in de Erfgoeddeal. Bij projecten voor beekherstel worden historische patronen van de beek en objecten in het beeksysteem gebruikt voor de herinrichting.

Beheer van waterschapserfgoed en zorgvuldig omgaan met archeologie en cultuurhistorie is een taak van de waterschappen. Er zijn wettelijke verplichtingen voor het waterschap om bij de uitvoering van projecten hier zorgvuldig mee om te gaan, zoals de Erfgoedwet 2015, in combinatie met de Omgevingswet en het Verdrag van Valetta (Malta).

Taken en thema's van de themagroep

Cultuurhistorie en de rol van waterschappen hierin, kennen verschillende kanten. De themagroep richt zich op kennisdeling tussen de waterschappen en adviezen aan de waterschappen gezamenlijk in de WWS en CWS. In 2021 heeft de themagroep voor zichzelf 7 thema's geïnventariseerd, die in de overleggen verder ingevuld worden. De eerste vier thema's gaan over de inhoud van beleid en beheer voor watererfgoed. De laatste drie thema's gaan over de werkwijze van de themagroep zelf.

1. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen. Beoogd resultaat is om een helder, gedeeld beeld hebben over de taken en verantwoordelijkheden van waterschappen met betrekking tot 'watererfgoed' en wat we onder watererfgoed verstaan.
2. Doelen van waterschappen met erfgoedbeleid. Beoogd resultaat is inzicht in de doelen en hoe waterschappen daar vorm aan geven in beleid, het interne proces, en juridische vormgeving van beheer en eigendom.
3. Financiering. Beoogd resultaat is om inzichten te verzamelen over hoe beheer en ontwikkeling van watererfgoed gefinancierd wordt bij de waterschappen. Doe je dat vanuit je 'eigen' middelen (belasting) en mogelijke andere financieringsbronnen, zoals subsidies, bijdragen andere instanties en directe opbrengsten?
4. Samenwerking. Hoe kunnen we als waterschappen goed samenwerken, in bijvoorbeeld het beheer van erfgoed, afstemming over bestemming en monumentstatus, rekening houden met, en kansen benutten voor de ontwikkeling van erfgoed in uitvoeringsprojecten.

5. Kennisdeling. Een belangrijke activiteit van de themagroep is het ontsluiten en het delen van kennis en onderzoek naar waardering van cultuurhistorische waarden, wet- en regelgeving rond monumenten en andere objecten, technische adviezen die gaan over objecten en waterbeheer, en andere aspecten van beheer van cultuurhistorie. Dit wordt mede ingevuld met het delen van inspirerende voorbeelden: verhalen en werkbezoeken die ons inspireren en motiveren.
6. Signaleren. Dit is eigenlijk het hoofddoel als themagroep. Dus bij 'alles' wat langskomt in de themagroep moeten we ons afvragen wat daarvan van belang is voor de waterschappen, en indien nodig signaleren of agenderen in de WWS en eventueel richting CWS, Ledenvergadering, of rechtstreeks naar de waterschappen. Gevraagd of ongevraagd, wat is per onderwerp op de agenda ons advies aan de waterschappen?
7. Organisatie van de themagroep. De themagroep bespreekt de samenstelling, aanpak, agenda, taken en rollen binnen de themagroep, en geeft vorm aan intervisie en evaluatie.

Op grond hiervan willen we in 2022 de rol en opdracht (missie) van de themagroep formuleren en nader aangeven hoe we daaraan invulling willen geven.

In 2021 heeft de themagroep haar rol onder meer ingevuld, door:

- De waterschappen te vragen om cultuurhistorie een plaats te geven in de nieuwe waterbeheerprogramma's (2022-2027). Een werkbezoek aan Noorderzijlvest aan Aduarderszijl en Zoutkamp, waar we ons verdiept hebben hoe het waterschap door middel van cultuurhistorie de verbinding legt met andere bestuurlijke partners, zoals de provincie, en waterschapsdoelen kan verbinden aan een gebiedsagenda.
- Gezamenlijk te kijken we naar de mogelijkheden van de Erfgoeddeal. Provincies en gemeenten kunnen hiervoor projecten indienen waarbij cultuurhistorie ingezet wordt als inspiratie en als oude infrastructuur en sporen om vorm te geven aan transitie, zoals de energietransitie en klimaatadaptatie. Waterschappen kunnen als partner meedoen in deze projecten.

Verbinding met WWS en CWS

De themagroep rapporteert en adviseert aan de Werkgroep Watersystemen en de Commissie Watersystemen. Vanwege de relatie van cultuurhistorie met water en ruimte is hier voor gekozen. De voorzitter van de themagroep, Jan Lemkes, neemt deel aan de WWS. Bij Waterkeringen speelt cultuurhistorie ook een belangrijke rol, vanwege de cultuurhistorische waarde die dijken hebben gezien hun vorm, de omliggende bebouwing en hun rol in de geschiedenis van een gebied. Ook voor waterkwaliteit liggen er verbindingen met watererfgoed. De themagroep wil voor de WWK en CWK, en WWE en CWE, onderwerpen en notities agenderen, wanneer dat voor de taak van waterschappen voor de waterkeringen relevant is.

Samenstelling van de themagroep

Naam	Achternaam	Waterschap / Hoogheemraadschap*	
Jan	Lemkes	Schieland en de Krimpenerwaard	Voorzitter
Bram	Rosenbrand	Unie van Waterschappen	Secretaris
John	Jansen	Aa en Maas	Adviseur in Centraal College van Deskundigen Archeologie
Anne	Schopman	Amstel Gooi en Vecht / Waternet	
Erica	Jonkman	Brabantse Delta	
Lianne	de Jong	Delfland	
Emmy	Hiemstra	Drents Overijsselse Delta	
Hermine	der Nederlanden	Drents Overijsselse Delta	
Ingrid	Oud	Hollands Noorderkwartier	
Remco	Lots	de Stichtse Rijnlanden	
Emiel	Galetzka	Hunze en Aa's	
Harrie	Winteraeken	Limburg	Adviseur in Centraal College van Deskundigen Archeologie
Leendert	Visser	Noorderzijlvest	
Alette	van den Hazelkamp	Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed	
Jaap	Jongeneel	Rijn en IJssel	
Chris	Mudde	Rijnland	
Maarten	Koppen	Rivierenland	
Henk	Nobbe	Vallei en Veluwe	
Tom	Grobbe	Vechtstromen	
Louis	Vriens	Brabantse Delta	
Romy	Jansen	Rivierenland	
Maurits	Schipper	Scheldestromen	
Gerard	Bouma	Wetterskip Fryslân	
Marijke	Molema	Wetterskip Fryslân	
Mirjam	de Boer	Wetterskip Fryslân	

* Vanuit de waterschappen De Dommel, Hollandse Delta en Zuiderzeeland is er geen (agenda-)lid.